

آفتاب اصغر

دکتر ثریا پناهی*

آفتاب اصغر، آفتاب قلمرو تاریخ‌نویسی فارسی در شبه قاره غروب کرد. دکتر آفتاب اصغر، ایران‌شناس و اقبال‌شناس، مورخ و محقق در حوزه زبان و ادب فارسی در اول مارس ۱۹۴۰ میلادی در شهر گجرات پاکستان زاده شد و پس از تحصیلات مقدماتی، نزد مولوی فضل شاه، مولوی ابراهیم و مولوی قمرالدین در زادگاهش فارسی آموخت. او پس از اتمام دوره کارشناسی، رتبه کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی و اردو را از دانشکده خاورشناسی دانشگاه پنجاب لاهور دریافت کرد و در ۱۹۶۴ در دانشکده میانوالی به کارورزی پرداخت. آفتاب اصغر با زبان‌های اردو، پنجابی، عربی، فارسی و انگلیسی آشنایی کامل داشت. او از ۱۹۶۵ به مدت شش سال برای ادامه تحصیل در مقطع دکتری زبان و ادبیات فارسی به ایران سفر کرد و در دانشگاه تهران مشغول به تحصیل شد و از محضر استادانی چون دکتر عباس زریاب خوئی، دکتر ضیاءالدین سجادی و حسن مینوچهر بهره گرفت و از رساله دکتری خود با عنوان

*. عضو هیئت علمی فرهنگستان زبان و ادب فارسی، گروه شبه‌قاره.

تاریخ‌نویسی فارسی در هند و پاکستان دفاع کرد و به اخذ رتبه دکتری نائل آمد. استاد راهنمای او، زریاب خوئی به کوشش و جدیت ایشان اشاره کرده و گفته است که آفتاب اصغر در تدوین رساله خود چندین سال وقت صرف کرد و برای مطالعه نسخ خطی چند بار به پاکستان سفر کرد. ضیال‌الدین سجادی نیز به سخت کوشی‌های او اشاره کرده است. او پس از فراغت از تحصیل و بازگشت به پاکستان با سمت استادی در شعبه فارسی دانشکده خاورشناسی دانشگاه پنجاب به تدریس پرداخت. آفتاب اصغر سال‌ها بعد رساله دکتری خود را در قالب کتابی در ۱۳۶۴ ش با حمایت عطاالله مهاجرانی، رایزن فرهنگی وقت و علی اورسنجی، مسئول خانه فرهنگ ایران در لاهور به چاپ رساند. او از مؤسسان بخش اردو در رادیو تهران بود. وی در سال ۲۰۰۰ به سمت مدیریت بخش زبان و ادبیات فارسی آن دانشکده انتخاب شد و علاوه بر آن، پس از بازنشستگی در دانشگاه علوم و مدیریت آکادمی اقبال نیز به تدریس زبان و ادبیات فارسی پرداخت. ریاست بخش فردوسی‌شناسی دانشگاه پنجاب نیز از دیگر مسولیت‌های وی بوده است. آفتاب اصغر همچنین به دریافت نشان طلا از ریاست جمهوری وقت ایران نائل آمد. وی از مؤلفان کتاب‌های درسی فارسی در پاکستان بود.

آفتاب اصغر پس از عمری تحقیق و پژوهش در ۳۱ می ۲۰۱۵م/ ۱۰ خرداد ۱۳۹۴ ش در لاهور بدرود حیات گفت. برخی از آثار وی عبارت‌اند از:

کتاب‌ها

تاریخ‌نویسی فارسی در هند و پاکستان، لاهور، ۱۳۶۴ ش؛
کتاب جدید فارسی برای کلاس هشتم، با همکاری شجاعت حسین بخاری و میرزا هادی علی بیگ، برای سازمان کتب درسی پنجاب با توضیحات اردو، لاهور، ۱۹۹۹ م؛
فارسی جدید برای کلاس نهم و دهم، با همکاری مؤلفان، لاهور، ۱۹۹۹ م؛
فارسی برای کلاس یازدهم، زیر نظر آفتاب اصغر، لاهور، ۱۹۹۹ م؛
دستور زبان و آموزش زبان فارسی با امثله و شواهد کلام فارسی علامه اقبال لاهوری، لاهور ۲۰۰۳؛

ترجمه فارسی کتاب موت کا منظر (منظره مرگ) اثر خواجه محمد اسلام، لاهور.
ترجمه فارسی خطبه‌های جمعه مولانامودودی، لاهور.

مقاله‌ها:

«ارمغان کشمیر منظوم فارسی از اشعار اردوی علامه اقبال»، دانش، ۱۳۷۱ ش،
شم ۳۱؛

«چند نکته مهم و اساسی درباره شیرانی و شیرانی‌شناسی»، دانش، ۱۳۷۷ ش،
شم ۵۳؛

«مختصری درباره معتزله»، هلال، ۱۳۴۶ ش، شم ۴ و ۵؛

«سه‌م تیموریان بزرگ هندوستان در ادب و هنر ایرن»، دانش، ۱۳۷۵ ش، شم ۴۵؛

«مورخان ایرانی در دوره تیموریان شبه قاره»، دانش، ۱۳۷۷ ش، شم ۵۴-۵۵؛

«فرهنگ دوستی ظهیرالدین محمد بابر شاه»، هلال، ۱۳۵۱ ش، شم ۴.

«امیر خسرو نخستین و بزرگترین مقلد نظامی»، دانش، ۱۳۷۰ ش، شم ۲۷-۲۸؛

«مثنوی «نگار خاطر» و سراینده پیرو سبک اقبال آن»، دانش، ۱۳۸۰ ش، شم ۶۶-۶۷؛

گروه اقبال‌شناسی دانشگاه علامه طباطبایی مراسم یادبودی به مناسبت درگذشت
وی برگزار کرد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

رتال جامع علوم انسانی

جمله‌ای از این استاد فرهیخته:

«دوری از زبان و ادبیات فارسی سرچشمه‌های معنوی ما را خشک کرده است».

منابع:

ناصر، محمد مهدی، گنج شایگان، تهران، ۱۳۷۴.

رحیم‌پور، مهدی، فهرست مقالات فارسی، اردو، انگلیسی در زمینه ایران‌شناسی در شبه‌قاره، تهران،

۱۳۹۲.

نوشاهی، سیدعارف، کتاب‌شناسی آثار فارسی چاپ شده در شبه‌قاره، تهران، ۱۳۹۱.

پیام تسلیت دکتر غلامعلی حدادعادل

درگذشتِ دکتر آفتاب اصغر

إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

درگذشت استاد گران‌قدر زبان و ادبیات فارسی و اردو، نویسنده، پژوهشگر و ادیب توانا، جناب آقای دکتر آفتاب اصغر، موجب اندوه و تأسف عمیق شد. آن استاد والامقام منشأ خدمات ادبی، علمی و فرهنگی بسیار ارزشمندی بود و به‌درستی می‌توان از ایشان به‌خاطر تلاش‌های بی‌وقفه و صادفانه‌ای که در راه تقویت پیوندهای مشترک فارسی‌زبانان و اردوزبانان و پرورش نسلی از استادان و محققان فرهیخته داشت، به‌عنوان یکی از پرچم‌داران زبان و ادب فارسی در پاکستان یاد کرد.

عصاره و جان کلام و پیام آن استاد بابصیرت در ضرورت احیای زبان فارسی، که عمر پربرکت خویش را صرف آن نمود، این بود که «زبان و ادبیات فارسی تنها کلید گنج معنوی گذشته، راه شناخت و بازیافت تاریخ و تنها وسیلهٔ ارتباط ملت پاکستان با کشورهای همسایه، دوست و برادر، از جمله ایران است».

این جانب به نمایندگی از فرهنگستان زبان و ادب فارسی و بنیاد سعدی و اساتید زبان و ادب فارسی در ایران، فقدان این دانشمند دلسوز و سخت‌کوش را به خانوادهٔ محترم ایشان، جامعهٔ علمی پاکستان، به‌ویژه استادان و دانشجویان زبان و ادبیات فارسی، تسلیت گفته و از درگاه خداوند متعال برای بازماندگان صبر و اجر و برای آن عالم فرزانه علؤ درجات و رحمت واسعه طلب می‌کنم.

دکتر غلامعلی حدادعادل

رئیس فرهنگستان زبان و ادب فارسی